

Основни принципи за ефективни системи за гарантиране на депозити

На 18 юни 2009 г. Базелският комитет по банков надзор и Международната асоциация на институциите за гарантиране на депозити издадоха *Основни принципи за ефективни системи за гарантиране на депозити**.

Основните принципи за гарантиране на депозити, разработени от съвместна работна група на Базелския комитет и международната асоциация, разглеждат серия от въпроси, включващи покритието на гарантираните депозити, финансирането и навременното изплащане на депозитите. Разработени са и въпроси, свързани с информирането на обществеността, разрешаването на проблеми на неплатежоспособни институции и сътрудничеството с другите участници в мрежата за финансова сигурност, в т.ч. централните банки и надзорните органи. Събитията от последната международна финансова криза изтъкват важността на ефективните механизми за компенсиране на вложителите и необходимостта институциите да съгласуват международен пакет от принципи за ефективни системи за гарантиране на депозити.

* Пълният текст на окончателния документ *Основни принципи за ефективни системи за гарантиране на депозити* е публикуван на уеб сайтовете на Банката за международни разплащания и Международната асоциация на институциите за гарантиране на депозити: <http://www.bis.org/publ/bcbs156.htm> и <http://www.iadi.org/index.html>.

Извадката от окончателния документ включва единствено основните принципи, които са преведени на български език от Фонда за гарантиране на влоговете в банките.

Основни принципи за ефективни системи за гарантиране на депозити

Определяне на целите

Принцип 1. Цели на политиката. Първата стъпка при изграждането на система за гарантиране на депозити или при реформирането на съществуваща е да се определят целите, които да бъдат постигнати с оглед на обществения интерес. Тези цели трябва да бъдат нормативно определени и добре интегрирани в структурата на системата за гарантиране на депозити. Основната цел на системите за гарантиране на депозити е да допринасят за стабилността на финансовата система и да защитават вложителите.

Принцип 2. Ограничаване на моралния риск. Моралният риск е нужно да бъде ограничен чрез осигуряването на подходящи структурни елементи на системата за гарантиране на депозити, както и чрез другите елементи на мрежата за финансова сигурност.

Функции и правомощия

Принцип 3. Функции. Особено важно е функциите на институцията за гарантиране на депозити да бъдат ясни и нормативно определени, както и да има съответствие между целите на политиката и правомощията и задълженията на институцията за гарантиране на депозити.

Принцип 4. Правомощия. За да изпълнява функциите си, институцията за гарантиране на депозити трябва да има всички необходими правомощия и те да са нормативно определени. Всички институции за гарантиране на депозити се нуждаят от правомощия за финансиране на изплащането на гарантираните суми, сключване на договори, определяне на оперативни бюджети и вътрешни процедури и достъп до навременна и точна информация, за да могат да изпълняват своевременно задълженията си към вложителите.

Управление

Принцип 5. Управление. Институцията за гарантиране на депозити трябва да бъде оперативно независима, прозрачна, отговорна за своите действия и защитена от необосновано политическо и браншово въздействие.

Отношения с другите участници в мрежата за финансова сигурност и трансгранични въпроси

Принцип 6. Отношения с другите участници в мрежата за финансова сигурност. Трябва да се осигури механизъм за тясно сътрудничество и обмен на информация на регулярна основа между институцията за гарантиране на депозити и другите участници в мрежата за финансова сигурност, както и по отношение на определени банки. Тази информация трябва да бъде точна и навременна (в съответствие с изискванията за конфиденциалност). Механизмите за обмен на информация и сътрудничество трябва да бъдат нормативно определени.

Принцип 7. Трансгранични въпроси. При спазване на изискванията за конфиденциалност е

необходимо всяка целесъобразна информация да бъде обменяна между институциите за гарантиране на депозити в различните юрисдикции и при необходимост, между институциите за гарантиране на депозити и чуждестранни участници в мрежата за финансова сигурност. Когато покритието се осигурява от повече от една институция за гарантиране на депозити, е важно да се определи коя или кои от тях осигуряват изплащането. Необходимо е покритието, гарантирано от системата в страната по седалището, да бъде взето предвид при определянето на премиите и вноските.

Членство и покритие

Принцип 8. Задължително членство. Членството в системата за гарантиране на депозити трябва да бъде задължително за всички финансови институции, приемащи депозити от лица, за които се смята, че имат най-голяма нужда от защита (напр. дребните вложители и малките и средните предприятия), за да се избегне участието на единствено слаби институции.

Принцип 9. Покритие. Необходимо е политиците и законодателите ясно да дефинират в закон или в друг нормативен акт какво е гарантиран депозит. Нивото на покритие следва да бъде ограничено, но то трябва да бъде съществено, както и лесно за определяне. То трябва да предоставя адекватна защита на преобладаващата част от вложителите, за да отговоря на целите на политиката на системата и да бъде в съответствие с другите ѝ характеристики.

Принцип 10. Преход от неограничена гаранция към система за гарантиране на депозити с ограничено покритие. Когато дадена страна реши да премине от неограничена гаранция към система за гарантиране на депозити с ограничено покритие или да промени неограничената гаранция, преходът трябва да се извърши възможно най-бързо съгласно обстоятелствата. Неограничената гаранция може да има редица нежелани последици, ако се прилага твърде дълго, най-сериозното от които е моралният риск. Необходимо е политиците и законодателите да обърнат особено внимание на обществените нагласи и очаквания по време на преходния период.

Финансиране

Принцип 11. Финансиране. Системата за гарантиране на депозити трябва да разполага с всички механизми за финансиране, необходими за осигуряване на навременно изплащане на исковите на вложителите, в т.ч. механизми за допълнително финансиране за осигуряване на ликвидност при необходимост. Главната отговорност за покриване на разходите за гарантиране на депозити трябва да се поема от банките, тъй като те и клиентите им имат пряка полза от ефективно функционираща система за гарантиране на депозити.

Системите за гарантиране на депозити (независимо от начина на финансиране - *ex-ante*, *ex-post* или смесено), които прилагат системи за рисковопрегледени премиини вноски трябва да използват критерии, които са ясни за всички. Също така трябва да са осигурени всички необходими ресурси, за да бъде прилагана правилно системата за рисковопрегледени премиини вноски.

Информирание на обществеността

Принцип 12. Информирание на обществеността. От решаващо значение за ефективността на системата за гарантиране на депозити е обществеността да бъде постоянно информирана за преимуществата и ограниченията на системата.

Избрани правни въпроси

Принцип 13. Правна защита. Институцията за гарантиране на депозити и лицата, работещи

за нея, трябва да бъдат защитени срещу съдебни процеси за техни решения и действия, взети добросъвестно при упражняване на правомощията им. Независимо от това, те трябва да спазват съответни правила за конфликт на интереси и за поведение, за да се осигури отговорност за действията им. Правната защита трябва да бъде уредена законодателно и със съответни административни процедури, и при определени обстоятелства, да осигурява покриване на правните разноски на съответните лица.

Принцип 14. Действия по отношения на лицата, отговорни за фалита на банка. Институцията за гарантиране на депозити или друга оправомощена институция трябва да имат правомощия за търсене на правна отговорност от лицата, виновни за фалита на банка.

Разрешаване на проблеми, свързани с неплатежоспособността на банка

Принцип 15. Ранно откриване, навременна намеса и разрешаване на проблеми на банка. Институцията за гарантиране на депозити трябва да бъде част от механизма в мрежата за финансова сигурност, който позволява ранно откриване, навременна намеса и разрешаване на проблеми на банки. Установяването и признаването кога дадена банка е изпаднала или се очаква да изпадне в сериозно финансово затруднение трябва да бъде направено рано и въз основа на ясно определени критерии от участниците в мрежата за финансова сигурност, притежаващи оперативната независимост и правомощията за действие.

Принцип 16. Ефективни методи за разрешаване на проблеми на банка. Ефективните методи за разрешаване на проблеми, свързани с неплатежоспособността на банка, трябва да: подпомагат институцията за гарантиране на депозити да изпълнява задълженията си, в т.ч. ефективно и справедливо изплащане, минимизират разходите за разрешаване на проблеми на банка, както и сътресенията на пазарите, оптимизират осребряването на активите, и засилват дисциплината чрез правни действия в случаите на небрежност или други неправомерни действия. Освен това институцията за гарантиране на депозити или друг участник в мрежата за финансова сигурност трябва да имат правомощия за въвеждане на гъвкав механизъм за запазване на основните банкови функции (напр. предоставянето на непрекъснат достъп на вложителите до средствата им и поддържането на клирингови и сетълмент дейности) чрез подпомагане на придобиването на активите и поемането на пасивите на фалиралата банка от подходяща институция.

Изплащане на депозити и осребряване на активи

Принцип 17. Изплащане на депозити. Системата за гарантиране на депозити трябва да осигури навременен достъп на вложителите до гарантираните им суми. Затова институцията за гарантиране на депозити трябва да бъде уведомена достатъчно рано за условията, при които може да се наложи изплащане и да ѝ се предостави предварителен достъп до информацията за вложителите. Вложителите трябва да имат законово право на компенсация до нивото на покритието и трябва да бъдат уведомени кога и при какви условия институцията за гарантиране на депозити започва изплащането, периодът, в който то се извършва, дали има авансови или междинни плащания, както и за законоопределените нива на покритието.

Принцип 18. Осребряване. Институцията за гарантиране на депозити трябва да участва в разпределението на приходите от масата на несъстоятелността на фалиралата банка. Управлението на активите на фалиралата банка и процесът на осребряване (от институцията за гарантиране на депозити или друга оправомощена институция) трябва да се ръководят от търговските интереси и икономическата целесъобразност.